

België en de zaak Conings: pandemiepolitiek en extreemrechts terrorisme

<https://kifkif.be/cnt/artikel/belgie-en-de-zaak-conings-pandemiepolitiek-en-extreemrechts-terrorisme-11114>

Ongeveer vijf weken na de start van de jacht op Jürgen Conings, de Belgische beroepsmilitair gezocht omwille van het bedreigen van viroloog Marc Van Ranst en andere prominente doelwitten, vond men zijn stoffelijk overschot terug in het Dilserbos, Dilsen-Stokkem. Ook na zijn dood – Conings overleed hoogstwaarschijnlijk door zelfmoord – blijft de zaak Conings het Belgische sociaal-politieke landschap beroeren en de publieke opinie verdelen: de mate van steun die Conings de afgelopen weken kreeg, toont nog maar eens aan dat extreemrechts een serieus maatschappelijk probleem is in België, waarvan de reikwijdte bovendien maar al te vaak miskend wordt

Door: [Evelien Geerts](#) - 22/06/2021 - 15:54

Enkele uren nadat de vondst van Conings' lichaam bekend gemaakt werd, deden er op Twitter, Facebook en Telegram overigens meteen al heel wat complottheorieën de ronde – gaande van typische verwijzingen naar false flag-operaties en Mossad-betrokkenheid, tot meer van de pot gerukte theorieën dat de “held” Conings nog zou leven en iemands anders zijn lijk in de plaats zou hebben gelegd. Vooral het feit dat Conings zijn lichaam op de verjaardag van Marc Van Ranst werd teruggevonden, doet heel wat mensen uit pro-Coningskringen geloven dat Conings' dood wel een staatsliquidatie geweest moet zijn. [Een aantal sympathisanten organiseerden vervolgens meteen een wake](#); een actie

die, het menselijke aspect in acht genomen, toch heel wat kritische vragen oproept: Waarom zoveel online en offline steun voor iemand die, moest hij een ander profiel hebben gehad, waarschijnlijk door dezelfde groep mensen meteen gebrandmerkt geweest zou zijn als “terrorist”? En waar komen deze held- en martelaarsnarratieven, ondertussen verweven met allerlei anti-establishmentgeoriënteerde complottheorieën, vandaan?

De zaak Conings: Van Belgisch soldaat tot pandemische “PGE”

Wat vaststaat, is dat de complexe pandemiepolitiek van het afgelopen anderhalf jaar deze problematiek enorm heeft beïnvloed. Traditionele rechtse, extreemrechtse, en alt-right partijen en bewegingen in België, en Vlaanderen in het bijzonder, grepen – en grijpen helaas nog steeds – de COVID-19 crisis aan om hun autoritaire wereldvisie verder te verspreiden. En ze doen dit voornamelijk door in te spelen op pandemisch politiek wanbeheer en al aanwezige gevoelens van exclusie, xenofobie, en ressentiment.

De expliciete erkenning van deze verstrengelde fenomenen – een pandemiebeladen politiek klimaat waarin extreemrechts wel erg salonfähig is geworden en fungeert als voedingsbodem voor extreemrechts terrorisme – is van cruciaal belang als we, als wetenschappers, beleidsmakers en burgers, de veelzijdigheid van hedendaags terrorisme, en het geweld, de terreur en de politieke backlash die deze fenomenen en alle betrokken actoren veroorzaken en soms ook naar hun hand zetten, volledig willen begrijpen.

Het oorspronkelijke Belgische opsporingsbericht. Politie.be:
<https://www.politie.be/5998/nl/opsporingen/jurgen-conings>.

Tot de (soms duidelijk geveinsde) verbazing van bepaalde lokale politici, doken er vlak na de aankondiging van Conings' verdwijning op 18 mei 2021 meteen verschillende online pro-Coningsgroepen op. Hoewel er initieel bericht werd dat men op zoek was naar een anonieme Belgische beroepsmilitair die een machinegeweer, een klein pistool, een kogelvrij vest en vier raketwerpers had gestolen van een militaire basis in de provincie Limburg, werd al snel duidelijk dat de soldaat in kwestie meer op zijn kerfstok had: Conings

bleek onder andere ook Van Ranst te hebben bedreigd, waardoor deze laatste samen met zijn familie moest onderduiken.

In de dagen en weken die volgden, doken steeds meer details op waaruit bleek dat Conings van plan was om terroristische aanslagen te plegen: de afscheidsbrieven aan zijn vriendin waarin hij schreef dat hij niet van plan was levend gepakt te worden, en het feit dat hij sinds februari 2021 op de zogenaamde OCAD-lijst stond als een “potentieel gewelddadige extremist” ([PGE](#)), of iemand die de “intentie heeft om geweld te gebruiken”. Conings was blijkbaar op de OCAD-lijst gezet vanwege zijn extreemrechtse ideologische opvattingen en twee eerdere disciplinaire sancties omwille van racistische, haatzaaiende uitlatingen en eerdere bedreigingen aan het adres van Van Ranst.

Nog later bleek dat hij niet één maar [drie afscheidsbrieven](#) had achtergelaten, vol dreigementen aan het adres van het Belgische leger, de – volgens sommige extreemrechtse politici niet wettelijk verkozen – Belgische federale regering De Croo I, en enkele wetenschappelijke pandemie-experts. Ook [onthulde men dat Conings op maandag 17 mei Van Ranst meer dan twee uur lang had bespied](#). De Belgische federale procureur beschuldigde Conings dan ook van poging tot moord en verboden wapenbezit in een terroristische context, waardoor Conings ook internationaal gezocht werd door [Interpol](#).

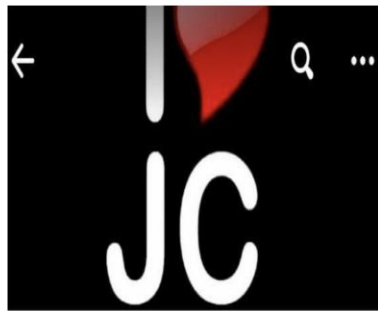
De COVID-19 pandemie en (extreem)rechtse politiek

Terwijl de media zich afvroegen hoe een “potentieel gevaarlijke extremist” nog steeds in dienst kon zijn van het Belgische leger en er bovendien in geslaagd was zwaar wapentuig te ontvreemden, werd duidelijk waarom: [noch het Belgische leger noch de Belgische minister van Defensie, Ludivine Dedonder, waren op de hoogte van Conings' aanwezigheid op de OCAD-lijst](#).

Terwijl er een extra onderzoek werd opgestart, groeide Conings' supportersaantal spectaculair: voordat deze [van Facebook werd verbannen](#) en een nieuwe thuis vond op het door de alt-right geliefde platform Telegram, telde de grootste pro-Coningsgroep “Als 1 achter Jürgen” bijna 50.000 leden. De groep stond bol van steunbetuigingen en zelfgemaakte – niet altijd even creatieve – fascistische memes waarin Conings werd afgeschilderd als een Vlaamse “verzetsheld” (een metapolitieke activiteit waar de Vlaamse alt-right maar ook extreemrechts bijzonder gespecialiseerd in lijken te zijn, [zoals ook blijkt uit de VRT-reportage over de identitaire alt-right beweging Schild & Vrienden en diens xenofobe memes](#)).

Daarnaast bevatte deze pro-Coningsgroep door QAnon aangewakkerde complottheorieën, haatretoriek gericht tegen immigranten, regerende politieke partijen en experts, en berichten die spreken van groeiende politieke afkeer, apathie en isolement – sentimenten die veel van de (meestal Vlaamse) rechtse partijen in België, zoals Vlaams Belang en N-VA, sinds het begin van de pandemie doelbewust hebben gecultiveerd om hun rol als federale oppositiepartijen, te benadrukken. De Vivaldi-coalitie stuitte vooral Vlaams Belang tegen de borst, omdat men binnen de partij na de verkiezingsresultaten in 2019 hoopte op het doorbreken van het cordon sanitaire.

Dit artikel is een meer uitgebreide versie van een eerder verschenen Engelstalige opiniestuk gepubliceerd op de [website van The Conversation](#).

als 1 achter jürgen >

Groep (Openbaar) · 3.229 leden

Lid worden

als 1 achter jürgen >
GROEP (OPENBAAR) · 19.735 LEDEN

Sandy Janssen
1 - 6

Van Ranst zit in een safe house omdat hij door 1 persoon wordt bedreigd die ze niet kunnen vinden, als er iets met Jurgen gebeurt DAN heeft hij pas een probleem, dan is het niet 1 persoon dat achter hem aan gaat maar duizenden.

Links: De “Als 1 achter Jürgen” Facebookgroep, afbeelding genomen op 21 mei 2021.
Rechts: Enkele uitingen en memes die bol staan van bedreigingen versus Van Ranst.
Twitterpagina Van Ranst: <https://twitter.com/vanranstmarc/status/1396009622742446084>.

De huidige Telegram-kanalen bevatten gelijkaardige berichten, met nog meer anti-Vivaldi-berichten en complottheorieën die, niet geheel onverwacht, enorm antisemitisch van aard zijn. Maar de steun voor Conings bleef niet bij digitale steungroepen: Sinds het huiszoekingsbevel tegen de soldaat werd uitgevaardigd, vonden minstens drie steunmarsen plaats – één daarvan viel zelfs samen met de Brusselse anti-COVID-19 protesten door de “Europese Manifestatie voor Vrijheid” en het collectief “La Boum”.

Links De eerste steunmars. De Morgen/BELGA: <https://www.demorgen.be/nieuws/ongeveer-150-deelnemers-aan-mars-voor-jurgen-conings-aanwezige-brengt-hitlergroet-voor-de-camera~b74f5966/>.
Rechts: Protesten in Brussel op 29 mei 2021.
VRTNWS.be: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/05/29/9-manifestaties/>.

Dit alles lijkt te wijzen op een samensmelten van anti-lockdown-betogers, Corona-ontkenners, anti-vaxxers, en aanhangers van Belgische extreemrechtse en rechtse partijen die de pandemie van bij het begin hebben geminimaliseerd – of toch op z'n minst de economie prioriteerden boven de volksgezondheid en uit waren op het ondermijnen van de huidige staatsstructuur.

Deze pandemische hyperfocus op het team van Belgische wetenschappelijke experts in deze kringen, is geen verrassing voor zij die vertrouwd zijn met het complexe Belgische politieke landschap: Van Ranst, [maar ook infectieziekt specialist Erika Vlieghe en vaccinoloog Pierre Van Damme](#), hebben allen diverse politieke aanvallen, kritiek ad hominem en zelfs doodsbedreigingen moeten ondergaan – en dit vooral omdat veel van de Belgische experts bij het begin van de pandemie het voortouw dienden te nemen en verschillende onpopulaire lockdownmaatregelen moesten communiceren. Er was namelijk geen echt federaal politiek leiderschap aan het begin van de crisis in maart 2020. De formatiegesprekken die op 26 mei 2019 werden opgestart, waren nog steeds aan de gang vanwege de enorme electorale verschillen tussen Wallonië en Vlaanderen. België had natuurlijk nog zijn vele regionale regeringen, plus de federale Wilmès I-regering (een ad hoc-regering) en de Wilmès II-regering (nu met volledige doch in de tijd beperkte bevoegdheden) tussen oktober 2019 en oktober 2020, maar toenmalig federaal minister van Volksgezondheid Maggie De Block leek al snel veel van de verantwoordelijkheid door te geven aan een team van wetenschappelijke experts.

Voor Van Ranst, sinds 2007 verantwoordelijk voor de griepandemieplanning en bij het Twitterpubliek bekend vanwege zijn Tweets over verscheidene medische en maatschappelijke kwesties, moest het ontgelden: [Van Ranst was één van de eersten die de toenmalige COVID-19 epidemie in februari 2020 een pandemie noemde](#) en kreeg toen, als de meest zichtbare expert, al heel wat bagger over zich heen. En dan vooral van Vlaamse rechtse politici en sympathisanten die al enkele jaren fel reageerden op het antiracistische Twitteractivisme van Van Ranst. De verwijderde [homofobe “Pande-mietje”-Tweet](#) van N-VA-politicus Theo Francken uit februari 2020 onderstreept bijvoorbeeld hoe bepaalde politieke figuren op z'n minst medeverantwoordelijk zijn voor de creatie van een bijna Trumpiaans anti-wetenschapsklimaat waarin Conings en andere extremisten zich prima thuis voelen. De Twitter-vete tussen de twee lijkt vandaag de dag bijgelegd, maar heeft niettemin de toon mee gezet: Wie wetenschappelijke experts aanvalt, ondergraaft daarmee, gewild of niet, de draagwijdte van de wetenschap zelf.

Ook Van Grieken en diens partij hebben aan dit wetenschapsondermijnende klimaat bijgedragen door middel van hun digitale knowhow, aanwezigheid op alle sociale media platformen, en [hun vermeende connectie met de Vlaams-nationalistische “alternatieve” nieuwswebsite 't Scheldt](#). Favoriete pandemische thema's op de sociale media van Vlaams Belang zijn [xenofobe samenzweringstheorieën](#) en de voortdurende suggestie dat Van Ranst de [“linkse marionet”](#) is van de “onwettige” federale regering, waarbij hij telkenmale in verband wordt gebracht met de vermeende “communistische dictatuur” van China.

Op het “satirische” 't Scheldt passeerde het afgelopen halfjaar een gelijkaardige resem aan samenzweringstheorieën en anti-establishmentboodschappen. Denk aan een anti-“mainstream media”-video van [Russell Brand](#) waarin er een link gelegd wordt tussen de pandemie en “machtsoverheersing” door de “elite”; [een racistisch bericht in oude Vlaams Blok-stijl](#) over hoe de Belgische overheid aan het begin van de pandemie zagezegd wel Belgen met Marokkaanse roots wou repatriëren maar niet de “hardwerkende” “bejaarde gerimpelde Vlaming” overwinterend in Spanje; anti-Vivaldi-boodschappen; en – uiteraard – provocerende memes zoals onderstaande, waarmee de federale regering en experts

van dienst onder de bus worden geworpen en Conings als Clint Eastwood – dé Western held bij uitstek – wordt afgebeeld.

Afbeelding 6: Meme met Conings, Vandenbroucke en Van Ranst met de standaard referenties naar het “verdorven” socialisme en communisme. 't

Scheldt: <https://www.tscheldt.be/treffende-coronacartoon-van-onbekend-grootmeester-op-het-internet/>.

Maar vooral alt-right Schild & Vrienden-leider – en nu ook onafhankelijk Vlaams Belang-politicus – Dries Van Langenhove provoceert Van Ranst keer op keer. Op zijn met alt-facts gevulde videokanaal – dat eerder fungeert als een promokanaal voor zijn expliciet xenofobe, extreem conservatief wereldbeeld en kritiek op de mainstream media (MSN) of de “leugenpers” – propageert Van Langenhove de wildste complottheorieën over de coronacrisis. En dit terwijl hij, net zoals in meer extreemrechtse propaganda, Van Ranst afschildert als een Stalin lookalike, die tegen de vrijheid van meningsuiting is en als “anti-kapitalist” de horecazaken tijdens de tweede golf niet wilde heropenen.

Een fragment uit één van Dries Van Langenhove zijn Kies Dries-video's, met een meme afbeelding waarop Van Ranst afgebeeld wordt als een stalinistische horecahater. Kies Dries: <https://www.youtube.com/watch?v=BpYgz6bzFtc>.

Rechts-extremisme & en diens onderbelichte voedingsbodem

Het hierboven geschetste klimaat blijkt een uitstekende voedingsbodem te zijn voor Conings en andere extremisten. Dit anti-wetenschappelijke klimaat biedt hun de tools om het op te nemen tegen wat zij als het zogenaamde "vrijheidsberovende" politieke establishment en de "virocratie" zien.

A
afbeelding 7 (links): De Tweet van Francken, die een passage herhaalde uit het zogenaamde satirische artikel uit De Tijd. Twitter Van Ranst: <https://twitter.com/vanranstmarc/status/1232862803221938176>.

Dit wil niet zeggen dat politici en burgers van alle kanten van het politieke spectrum geen kritiek hebben geuit op de regering voor haar aanpak van de pandemie – kritiek die overigens niet geheel onterecht is, daar er pre-Vivaldi weinig pandemisch politiek leiderschap werd getoond en de befaamde Belgische bureaucratische rompslomp ongetwijfeld extra roet in het eten gooide. Maar als het op trolling, aanvallen ad hominem in de media, en het (in)direct bedreigen van experts en establishmentfiguren aankomt, zouden verschillende politici, meer gematigde populistten zoals Jean-Marie Dedecker en Georges-Louis Bouchez inclus, echt eens in de spiegel moeten kijken: ook zij maakten zich de laatste maanden schuldig aan aanvallen ad hominem en de tendentieuze suggestie dat de experts, en Van Ranst in het bijzonder, mee bestuurden in plaats van advies te verstrekken.

Naast al deze pandemische politieke sfeerschepping, is er bovendien nog iets anders aan de hand. De eerder vermelde pro-Conings groepen, marsen – waarvan er net weer één werd georganiseerd na het vinden van Conings' stoffelijk overschot – en andere loyaliteitsbetuigingen hebben de al gepolariseerde publieke opinie over wat wél en niet als terroristische daden, bedreigingen en geweld wordt beschouwd, extra gevoed. Om het met de woorden van filosofen Judith Butler ([Bodies That Matter](#)) en Jasbir K. Puar ([Terrorist Assemblages](#)) te zeggen: door intersectionele processen op basis van ras, etniciteit, gender en seksualiteit, die deze narratieven mee vormgeven, worden bepaalde lichamen in het Westen keer op keer geconstrueerd als meer ontvankelijk voor de labels van “terroristische dreiging”, “vermomde terrorist”, of “terrorist”, dan andere. Zelfs wanneer Conings vanuit legaal perspectief wordt gebrandmerkt als een “PGE”, blijven de normaal gezien zo ontzettend kleverige labels van “extremist” en “terrorist” niet echt aan het witte lichaam van Conings hangen. Ook de media maken zich hier overigens vaak schuldig aan, zoals we de afgelopen weken konden zien.

Dit heeft, zoals denker Sara Ahmed ([The Cultural Politics of Emotions](#)) het stelt, veel te maken met hoe bepaalde labels socio-cultureel vormgegeven worden, en steeds het resultaat zijn van voortdurend herhaalde gesitueerde discoursen, narratieven en perspectieven – die in het Westen vaak bol staan van Oriëntalistische, racistische tropen en stereotypen. De socio-culturele maar ook geopolitieke context is dus van belang als we de zaak Conings willen vatten: Hoewel België, net als veel andere West-Europese landen, in de jaren '80 verschillende golven van politiek gemotiveerde terreuraanslagen kende, kwam het debat over terrorisme pas echt op gang na de aanslagen van 11 september. België nam toen, als NAVO-lid, deel aan de War on Terror en andere internationale anti-terreuroperaties. De al patriotistische, nationalistische toon van het debat omtrent terrorisme is sindsdien enkel maar verscherpt, uiteraard mede door de drie gecoördineerde door ISIS opgeëiste zelfmoordaanslagen in Brussel uit 2016, maar ook door de daaropvolgende politieke recuperatie van deze aanslagen door rechtse en extreemrechtse partijen in België, [diens mensenrechtenondermijnende anti-terrorisemaatregelen](#), en de traumatische nasleep van al deze gebeurtenissen.

Het is in deze complexe geopolitieke context – al sinds 11 september gekleurd door islamofobie en xenofobie en nu verder gevoed door pandemische politiek en bepaalde partijen en bewegingen – die mee aan de oorsprong ligt van de expliciete non-etikettering van Conings. Dit wordt in het geval van Conings zelfs nog extra in de verf gezet door Vlaams Belang-politici zoals [Chris Janssens die postume excuses](#) opeist in de naam van Conings. Ook 't Scheldt doet gretig mee aan deze non-etikettering en creatie van een martelaarschapsnarratief door een dag na de feiten de videobeelden van Conings' stoffelijk overschot vrij te geven. Door bovendien in de onderschriften aan te geven dat het “lichaam van Jürgen Conings” “tegen een boom” zit, niet tussen de hoge varens ligt, en er hierdoor “weer meer vragen dan er antwoorden zijn,” speelt de site handig in op verscheidene complottheorieën.

Hoewel het compleet nu sterker aanwezig is, Conings op de OCAD-lijst stond en hij uiteindelijk geen dodelijke slachtoffers wist te maken, doen verschillende elementen uit deze zaak denken aan [de racistisch gemotiveerde moordpartij van de Belgische student Hans Van Themsche in 2006 en diens daaropvolgende veroordeling](#). Van Themsche richtte in 2006 een bloedbad aan in Antwerpen, nadat hij zich kaal had laten scheren en een jachtgeweer had gekocht. De peuter Luna Drowart en haar Malinese oppas Oulemata Niangadou kwamen bij deze moordpartij om, en de Turkse Songul Koç raakte zwaargewond. Wat opvalt, is dat beide mannen een extreemrechtse ideologie deelden, en desondanks hun intenties en daden, niet onmiddellijk als “extremist” of “terrorist” weggezet werden.

Vanuit het heersende narratief kunnen Van Themsche en Conings – allebei niet toevallig witte Belgische mannen – blijkbaar alleen maar gezien worden als “geestesziek” ([zoals de advocaat van Van Themsche tijdens diens proces betoogde](#)), of, in het geval van Conings, als slachtoffer van een posttraumatische stressstoornis, opgedaan tijdens zijn legerdienst. Deze opvallende non-etiketteringsprocessen – processen waarbij politiek actorschap, toerekeningsvatbaarheid en persoonlijke verantwoordelijkheid volledig worden ingeruild voor psychische problemen of gerelateerde aandoeningen (die, indien bevestigd, uiteraard een impact kunnen hebben) – benadrukken alleen maar dat België dringend meer werk moet maken wat het analyseren van de links tussen extreemrechts, extreemrechts terrorisme, en de huidige mainstreaming van partijen en bewegingen uit extreemrechtse en alt-right hoek betreft.

Het feit dat Conings in de ogen van velen zelfs na zijn dood nog aan deze complexe etiketteringsprocessen ontsnapt en nu als “martelaar” en “verzetsheld” wordt bejubeld, zegt heel wat over de Belgische samenleving, diens duistere onderbuikgevoelens, en de post-truth-wereld waar we vandaag de dag blijkbaar in verzeild zijn geraakt...

Over de auteur:

Evelien Geerts is multidisciplinair filosoof en Research Fellow aan de University of Birmingham (VK).